

Sygn. akt I CKN 429/97

W Y R O K

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 stycznia 1998 r

Sąd Najwyższy Izba Cywilna

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSN - M. Sychowicz (spraw.)

Sędziowie: SN - G. Filcek

SN - J. Gudowski

Protokolant: E. Krentzel

po rozpoznaniu w dniu 23 stycznia 1998 r.

na rozprawie

sprawy z powództwa [...] „H.” Spółki z o.o. w B.

przeciwko Gminie Z.

o zapłatę

na skutek kasacji pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 14 lutego 1997 r., sygn. akt I ACr [...]

zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddala rewizję i zasądza od strony powodowej na rzecz pozwanej kwotę 400 (czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania;

nakazuje pobrać od strony powodowej na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Wojewódzkiego w B.) kwotę 1.990 (jeden tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiąt) złotych tytułem wpisu od kasacji.

U Z A S A D N I E N I E

Powódka wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanej kwoty 27.150,14 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 26 maja 1995 r. tytułem nie zapłaconego wynagrodzenia za wykonanie części robót budowlanych, obejmującego podatek VAT należny od tych robót.

Pozwana nie uznała powództwa.

Sąd Wojewódzki w B. wyrokiem z dnia 25 kwietnia 1996 r. oddalił powództwo i zasądził od powódki na rzecz pozwanej zwrot kosztów procesu. Sąd ten ustalił, że strony łączyła umowa o roboty budowlane zawarte w dniu 28 lipca 1992 r., według której inwestor zobowiązał się zapłacić wykonawcy za wykonane przez niego roboty wynagrodzenie ustalone na podstawie zestawienia planowanych prac i przewidywanych kosztów (wynagrodzenie kosztorysowe). Aneksami do umowy z dnia 12 listopada 1993 r. i z dnia 2 sierpnia 1994 r. rozszerzono zakres robót, zmieniono termin ich zakończenia i częściowo zmieniono sposób ustalenia wynagrodzenia za wykonane roboty ale nie zmieniono zasady ustalenia tego wynagrodzenia jako wynagrodzenia kosztorysowego. Pozwana zapłaciła wynagrodzenie zgodnie z fakturami wystawionymi przez powódkę, w których nie uwzględniono należnego podatku VAT (wskazano jako jego stawkę 0). Pozwana odmówiła natomiast zapłacenia dalszego wynagrodzenia, objętego później wystawionymi fakturami korygującymi. Na wynagrodzenie to, którego zasądzenia domaga się powódka, składa się podatek VAT w wysokości 7 % od robót wykonanych przez powódkę na podstawie wymienionych aneksów do umowy. Zdaniem Sądu Wojewódzkiego wynagrodzenie to nie należy się powódce, skoro obowiązek jego zapłacenia nie wynika z umowy zawartej przez strony.

Po rozpoznaniu rewizji powódki od wymienionego wyroku Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 14 lutego 1997 r. zmienił wyrok Sądu Wojewódzkiego w ten sposób, że zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 27.150,14 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 14 lutego 1997 r.,

oddalił rewizję w pozostałej części i nie obciążył pozwanej kosztami procesu. Sąd Apelacyjny uznał, że nie ujęcie w pierwotnie wystawionych fakturach podatku VAT w wysokości 7 % było błędem i oczywistą pomyłką powódki „skoro chodziło o ten element kosztów, który stosownie do obowiązującego prawa podlega odrębnemu eksponowaniu w fakturze”; należało zatem przyjąć, że stosownie do art. 647 k.c. należne powódce umówione wynagrodzenie powinno też obejmować tak oczywisty element, jak sporny podatek.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła pozwana kasacją wniesioną przez jej pełnomocnika będącego radcą prawnym. Kasację oparła na obu podstawach przewidzianych w art. 393¹ k.p.c. Zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego: art. 84 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie i art. 647 k.c. przez błędną wykładnię oraz naruszenie przepisów postępowania: art. 390 § 1, art. 385 i art. 381 kpc w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lipca 1996 r. Skarżąca wniosła o zmiany wyroku Sądu Apelacyjnego i oddalenie powództwa ewentualnie o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Powódka wniosła o oddalenie kasacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zaskarżony wyrok nie powołuje przepisu art. 84 kc ani innych przepisów tego kodeksu dotyczących wad oświadczenia woli. Przyjmując, że nie ujęcie w pierwotnie wystawionych fakturach podatku VAT w wysokości 7 % było błędem powódki, Sąd Apelacyjny nie posłużył się kategorią błędu jako wady oświadczenia woli, ale uznał, że miał miejsce błąd powódki w znaczeniu niedopatrzienia, oczywistej pomyłki. Należy jednakże zgodzić się ze skarżącą, iż rozstrzygnięcie sprawy zaskarżonym wyrokiem jest wynikiem błędnej wykładni art. 647 kc. Stan faktyczny stanowiący podstawę wydania zaskarżonego wyroku w świetle poprawnej wykładni wymienionego przepisu nie daje podstawy do uwzględnienia powództwa.

Dla rozstrzygnięcia sprawy decydujące jest wyjaśnienie, jaki wpływ ma podatek od towarów i usług (VAT) na wysokość wynagrodzenia, które za wykonawcę przez powódkę roboty budowlane zobowiązana jest zapłacić pozwana. Nie ulega wątpliwości, że podatek VAT obciąża powódkę, jako wykonawcy usługi i że powódka jest podatnikiem tego podatku (art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym - Dz. U. Nr 11, poz. 50 ze zm.). Jednakże stosownie do art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 26 lutego 1982 r. o cenach (Dz. U. z 1988 r. Nr 27, poz. 195 ze zm.) cena towaru lub usługi opodatkowanej podatkiem VAT obejmuje należność, o której mowa w ustępie 1 tego artykułu (t.j. wielkość wyrażoną w jednostkach pieniężnych, którą nabywca obowiązany jest zapłacić sprzedawcy za towar lub usługę) wraz z kwotą należnego podatku VAT. Przepis ten, według powszechnie przyjętego jego rozumienia oznacza, że podatek VAT jest składnikiem ceny, stanowi element cenotwórczy, wobec czego sprzedawca towaru lub usługi kalkulując cenę uprawniony jest do wliczenia do niej podatku VAT należnego od tego towaru lub usługi. Praktyczną tego konsekwencją jest przerzucenie na nabywcę ciężaru opodatkowania podatkiem VAT nabytego przez niego towaru lub usługi. Powołany przepis nie daje wszakże podstawy do uznania, że z jego mocy nabywca towaru lub usługi jest obowiązany zapłacić sprzedawcy cenę obejmującą podatek VAT, jeżeli umowa zawarta przez strony nie przewiduje jako elementu ceny tego podatku.

Według art. 353¹ kc strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. W ramach przyznanej im przez prawo autonomii od woli stron umowy zależy określenie ceny, którą nabywca ma zapłacić sprzedawcy za towar lub usługę. Strony mogą więc swobodnie umówić się co do tego, czy podatek VAT będzie, czy też nie będzie stanowił elementu ceny za sprzedany towar lub usługę.

Rozstrzygnięcie, czy pozwana zobowiązana jest do zapłacenia powódce, jako elementu wynagrodzenia za wykonaną usługę, kwoty odpowiadającej podatkowi VAT należnemu od tej usługi, zależy przeto od treści umowy zawartej przez strony. Według ustaleń stanowiących podstawę wydania zaskarżonego wyroku strony umówiły się, że inwestor zapłaci wykonawcy wynagrodzenie za wykonane roboty budowlane ustalone na podstawie zestawienia planowanych prac i przewidywanych kosztów, tj. tzw. wynagrodzenie kosztorysowe (zob. art. 629 kc). Umowa nie zastrzegła, że oprócz tego (tak ustalonego) wynagrodzenia pozwana będzie zobowiązana do zapłacenia powódce - w ramach wynagrodzenia za wykonaną usługę - kwoty odpowiadającej podatkowi VAT od tej usługi. Brak wyraźnego postanowienia w tym względzie w umowie z dnia 28 lipca 1992 r. jest zrozumiały, gdyż w chwili zawierania tej umowy ani nie obowiązywała, ani nawet nie była jeszcze uchwalona ustawa z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym. W sprawie chodzi jednakże o podatek VAT, jako ewentualny element ceny za usługi wykonane na podstawie aneksów do wymienionej umowy, podpisanych w dniu 12 listopada 1993 r. i w dniu 2 sierpnia 1994 r. Aneksy te podpisane zatem zostały już w czasie, kiedy obowiązywała ustawa z dnia 8 stycznia 1993 r. W sytuacji, gdy aneksami tymi tylko częściowo zmieniono sposób ustalenia uprzednio umówionego wynagrodzenia kosztorysowego i brak jest w nich postanowień - mimo iż nic nie stało na przeszkodzie do ich zamieszczenia - przewidujących, że wynagrodzenie za roboty budowlane, które miała wykonać powódka na podstawie aneksów, obejmuje także podatek VAT należny od tych robót oznacza, że wolą stron nie było włączenie do wynagrodzenia, jako jego składnika, tego podatku (art. 65 § 2 k.c.). Powódka nie może zatem skutecznie domagać się od pozwanej zapłacenia wynagrodzenia za wykonane roboty budowlane w wysokości nie wynikającej z zawartej umowy.

Zarzucone w kasacji naruszenie przepisów postępowania dotyczy okoliczności związanych z niewyjaśnieniem - zdaniem skarżącej - wysokości tej części wynagrodzenia za wykonane roboty budowlane, której dochodzi w sprawie powódka. Wobec tego, że - jak powiedziano wyżej - sama zasada powództwa nie jest usprawiedliwiona, niewyjaśnienie wysokości roszczenia dochodzonego w sprawie pozostaje bez wpływu na jej wynik.

Z przytoczonych względów zachodzą warunki, by w uwzględnieniu kasacji zmienić zaskarżony wyrok i orzec co do istoty sprawy (art. 393¹⁵ kpc).

O kosztach postępowania obejmujących wynagrodzenie radcy prawnego pozwanej za drugą instancję Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 108 § 1 w związku z art. 98 § 1 i 3 art. 99 kpc.

Nie uiszczony wpis od kasacji należało pobrać od powódki w myśl art. 11 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w związku z art. 98 § 1 kpc.

T E Z A

Stosownie do art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 26 lutego 1982 r. o cenach (Dz. U. z 1988 r. Nr 27, poz. 195 ze zm.) podatek VAT jest elementem cenotwórczym co oznacza, że sprzedawca towaru lub usługi kalkulując cenę uprawniony jest do wliczenia do niej podatku VAT. O wysokości ceny, jaką obowiązany jest zapłacić nabywca towaru lub usługi, decyduje wszakże treść umowy ze sprzedawcą.. Cena nie obejmuje podatku VAT, jeżeli umowa nie przewiduje jako elementu ceny tego podatku.